

אלול, סליחות (14)

של מחט, פתח לנו ברחמים כפתחו של אולם:
והחזירנו בתשובה שלימה לפניך.

ספר "כמוצא שלל רב, ימים נוראים"

כי ימינך פשוטה לקבל שבים

יהודי שעבר עבירה חמורה, היה נואש מלחזור בתשובה. הוא ניגש אל הצדיק רבי אשר מסטולין ושאלו: רבי האם יכול אני לעשות תשובה למרות שחטאתי בחטא, עליו דאין תשובה מועילה לעולם? השיב לו ברבי: אתה חייב לעשות את המוטל עליך, ודאי שהינך מחויב לשוב בתשובה, אלא מה, חושש הנך שלא יהיה לך חלק בעולם הבא? על כך חכמים אמרו: "יפה שעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא". הרי לך מענה לשאלתך! עשה תשובה בעולם הזה, שערכה רב ונשגב מחיי עולם הבא.

ספר "ומתוך האור, ימים נוראים אלול"

הקב"ה עונה עוד לפני שמבקשים

מי שענה לאברהם אבינו בהר המוריה הוא יעננו

התמיהה מתבקשת: מה זה שאנו אומרים: מי שענה לאברהם אבינו? והלא בפרשת העקידה לא הוזכר כלל שאברהם ביקש דבר, אלא אדרבה, כבש את רחמיו ולא שאל איך יתקיים ההבטחה של "כי ביצחק יקרא לך זרע"? יש לומר: אכן הקב"ה ענה לאברהם למרות שאברהם לא ביקש, על דרך מה שנאמר (תהלים קיח. ה) "מן המצר קראתי...ענני במרחב י-ה", נקט הפסוק "ענני" לשון עבר, בבחינת "טרם יקראו ואני אענה" (ישעיה סה. כד), הקב"ה בוחן לבבות ויודע מה בלב האדם וכבר ענה. ובדומה לכך אנו מבקשים, שיעננו הקב"ה עוד לפני שנבקש.

ספר "כמוצא שלל רב, ימים נוראים"

חסד, מהמצות החמורות

אחד הדברים החשובים ביותר, כחלק מההכנה ליום הדין, הוא חיזוק בענייני בין אדם לחברו. יש כמה וכמה חלקים. ראשית עלינו לדעת שהספר "שערי תשובה" שחברו "רבינו יונה", מגדולי הראשונים, הוא ה"שולחן ערוך" של תשובה. שם הוא כותב: ויש במצוות מן החמורות שאין המון העם נוהרים בהן. אחת מאותן מצוות חמורות, היא מצות גמילות חסדים, וכך הוא כותב שם: וכן גמילות חסדים שהיא מצות עשה, שנאמר: "והודעת להם את הדרך ילכו בה", זו גמילות חסדים (ב"מ. ג.). ואמרו (סוכה מט:): גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה, שהצדקה לעניים, וגמילות חסדים בין לעניים בין לעשירים, על כן אמרו (אבות א. ב): על שלושה דברים העולם עומד, על התורה, על העבודה,

הנשמה לך והגוף פעלך חוסה על עמלך, הנשמה לך והגוף שלך ה' עשה למען שמך

אצל הגויים הנשמה הוא חלק עליון, אך הגוף מגושם לגמרי ואין בו שום לחלוחית מהנשמה, אולם אצל בני ישראל עם ה', אף הגוף קדוש הוא, ויש עליו צלם אלוקים ושם ה'. וזה מה שאומרים: "הנשמה לך", אצל כל העולם "הנשמה לך", רק הנשמה רוחנית, אך מכל מקום כיון "הגוף פעלך", הגוף הוא מעשי ידך, ראוי לך לחוס על עמלך. אמנם אצל בני ישראל "הנשמה לך והגוף שלך", הן הנשמה והן הגוף קדושים ושמך עליהם, אם כן ודאי ראוי שתחוס עלינו, ועל כן ה' "עשה למען שמך".

חתם סופר בספרו "תורת משה"

דפקנו דלתיך, ובכך פתחנו פתח כחודו של מחט
דלתיך דפקנו, נא אל תשיבנו ריקם מלפניך
אפשר לפרש בשני אופנים:

א- הלא עיקר התפילה שאנו מתפללים לה, היא רק לכבודו, שלא יתחלל שמו יתברך בעולם, שכן כאשר רואה העולם שכל הגויים מצליחים בכל ענייניהם, ורק אנחנו, עם ה', אינם מצליחים, בכך מתחלל שם שמים, כי אומרים הגויים שאין בכוחו של הקב"ה, חלילה, להושיע. ועל כן אנו מבקשים ואומרים: "דלתיך דפקנו", כלומר: מאחר שאין אנו פונים בבקשת עזרה רק אליך, ורק על דלתך אנו דופקים, לכן נא אל תשיבנו ריקם מלפניך", כדי שלא יתחלל שמך בעיני אומות העולם.

ב- על פי מה שכתבנו לפרש את מה שאנו מתפללים בכל יום בשמונה עשרה: "השיבנו אבינו לתורתך וכו' והחזירנו בתשובה שלימה לפניך". ולכאורה איך אנו מבקשים על התשובה, הלא אמרו חז"ל (ברכות לג:): הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, כי יראת שמים תלויה רק בבחירת האדם? ותירצו, ששם הכוונה על תחילת התשובה ויראת שמים, אבל הבא לטהר מסייעים לו מן השמים, כמאמר חז"ל: "פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם", ועצם התפילה על התשובה כבר נחשבת לפתיחת פתח כחודו של מחט מצידו של האדם, וממילא יכול הוא לבקש מהקב"ה שיחזירו בתשובה שלימה, שזהו "כפתחו של אולם". זה מה שאנו מבקשים "דלתיך דפקנו", כלומר: מאחר שכבר דפקנו בדלתיך ובקשנו על התשובה, הרי בכך פתחנו פתח, ולכן "אל תשיבנו ריקם מלפניך", באמריך כי "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", אלא לאחר שפתחנו כפתח כחודו

ועל גמילות חסדים. והנה הצדקה בממונו, וגמילות חסדים בין בגופו ובין בממונו, כי חייב האדם לטרוח בדרישת טוב לעמו, ולשקוד בעמל נפשו על תקנת חבירו, אם דל ואם עשיר, וזאת מן החמורות ומן העיקרים הנדרשים מן האדם, שנאמר: "הגיד לך אדם מה טוב מה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד" (מיכה ו. ח).

מבואר בדברי רבינו יונה, שחסד הוא מהמצוות החמורות, ואין מדובר בעשיית חסד פעם בשבוע או שבועיים ותו לא, החיוב הוא: לטרוח בדרישת טוב לעמו ולשקוד בעמל נפשו על תקנת חבירו, לטרוח בהתמדה ובשקידה על תקנת הזולת.

ספר "יחי ראובן, ימים נוראים"

הכנת הלב לתשובה אמיתית

כתוב בתהילים: "דעו כי השם הוא האלוקים, ולו אנחנו". למילת "ולו" יש קרי וכתוב: היא נכתבת באל"ף "ולא" אך קוראים אותה בוי"ו "ולו". אמר על כך בעל "חידושי הרים": עד כמה שהאדם הוא יותר "לא", כך הוא יותר "לו", ככל שאדם ממעט בערך עצמו, מחשיב את עצמו כאין וכאפס ויודע שהכל מהקב"ה, כך הוא יותר שייך אליו. והוסיף "החידושי הרים" שהאותיות "אלול" יוצרות יחדיו, את שתי המילים הללו: לו, ולא: לאמור: עבודת ימי האלול היא להיות "לא". זו הכנת הלב הראויה לתשובה אמיתית, ורק אחריה זוכה האדם להיות "לו".

ספר "ומתוך האור, ימים נוראים אלול"

אשמנו עד שכדי ללמוד עלינו זכות יש צורך ב"כל עם" אפשר לפרש על פי מה שאנו מתפללים "אל יצטרכו עמך בית ישראל זה לזה ולא לעם אחר", ופירושו, שלפעמים כאשר בא אדם לבית דין של מעלה, למרות שחטא ולא קיים מצוות כהוגן, בכל זאת מלמדים עליו זכות, כי מראים עימו אדם אחר שהוא גרוע ממנו, עד שלידו נחשב אותו אדם לצדיק. ואם הוא גרוע עוד יותר, מראים יחד עימו אדם מאומות העולם, שביחס אליהם אפילו היהודי הגרוע ביותר נחשב לטוב, וכן מלמדים זכות אפילו על חוטאי ישראל. אבל אנו מתפללים: "אל יצטרכו עמך בית ישראל זה לזה", כלומר: שלא נהיה גרועים כל כך עד שכדי לזכות בדין נצטרך שיראו יהודי אחר שהוא גרוע מאיתנו, וכל שכל "לעם אחר", שלא נהיה גרועים עד כדי כך שכדי ללמד עלינו זכות יצטרכו להראות אדם מעם אחר. ועל כך מתביישים מהדורות הקודמים, ואומרים: "אשמנו, מכל עם", כלומר: אשמנו עד כדי שא"א ללמוד עלינו זכות אלא על ידי "מכל עם", לא מישראל, אפילו הגרוע ביותר, ולכן "בושנו מכל גוי", כי הם לפחות לא היו צריכים "לעם אחר", כדי ללמד עליהם זכות.

ספר "כמוצא שלל רב, ימים נוראים"

הלכה: קילוף פירות

מותר לקלף פירות שביעית שהדרך לקלפם אף על פי שאפשר לאכלם בקליפתם, כגון תפוחי עץ, גזר סלק ומלפפונים, ואפילו אם חלק מהפרי נשאר דבוק לקליפה. אולם יש קדושת שביעית בקליפה לפי שיש בה אוכל, ולפעמים היא עצמה ראוייה לאכילה. אך אין לקלף קליפה יותר מן המורגל, לפי שעושה בכך הקליפה והדבוק בה לפסולת, אמנם מותר להסיר את הקליפה עם חתיכה עבה מאוד מבשר הפרי, שבכך עדיין ראויה לאכילה כמקודם ואינה נהפכת לפסולת. אין צריך להסיר קליפת הצנון או גזר דווקא ע"י גירור, אלא מותר גם ע"י קילוף, אף על פי שהקילוף מסיר מעט מן הפרי.

ספר "פירות שביעית"

פתגם: זמן אף פעם אין, זמן פשוט עושים

ספר "שמחלה"

חקירה: משכון

המשכון הוא פירעון החוב, ורק אם יהיה לו כסף ישלם במקום המשכון, או שהתחייב לשלם כסף, ורק אם לא ישלם יפרע את המשכון במקום הכסף (המידות לחקר, ההלכה יח. פח: זו המחלוקת האם בעל חוב קונה משכון).

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: תפילת חולה

אחד מיקירי ירושלים חלה ואושפז בבית חולים הדסה. הימים היו ימי אלול ועשרת ימי תשובה. באין ברירה נאלץ אותו יהודי להתפלל בימים הנוראים בבית הכנסת החדש של בית החולים. אחר התפילה שאל אותו אחד הרופאים: אתה שהנך מורגל להתפלל בבית הכנסת עתיק היומין של שכונתך הירושלמית, מה דעתך על התפילה בבית כנסת זה? נאנח הלה ואמר: אכן יאה תפילה זו לבית הכנסת של בית חולים, שכן זוהי תפילת חולה.

ספר "חד וחלק" חלק ב' (דף קעד)

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, הדסה אסתר בת רחל בחלא קטי, אברהם בן רבקה, מאיר בן גבי זווירה, אליהו בן תמר, ראובן בן איזא, ששא בנימין בין קארין מרים, ויקטוריה שושנה בת ג'ויס חנה, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, שמחה ג'וזת בת אליז, אבישי יוסף בן שרה לאה, אוריאל נסים בן שלוח, אלחנן בן חנה אנושקה, רבקה בת ליה, רישירד שלום בן רחל, נסים בן אסתר, מרים בת עזיזא, חנה בת רחל, דוד בן מרים, יעל בת כמונה, חנה בת ציפורה, ישראל יצחק בן ציפורה, יעל רייזל בת מרטין היימה שמחה. זיווג הגון: לאלודי רחל מלכה בת חשמה, ולציפורה לידיה בת רבקה, ליוסף גבריאל בן רבקה, למרים בת רבקה, הצלחה לחנה בת אסתר וליונתן מרדכי בן שמחה ברכה זרע של קיימא ללבנה מלכה בת עזיזא וליאור עמיחי מרדכי בן ג'ייזל לאוני. לעילוי נשמת: ג'ינט מסעודה בת, אליהו בן זהרה, ג'וליי יעל, שלמה בן מחה, מסעודה בת בלח, יוסף בן מייכה. מוריס משה בן מרי מרים. משה בן מזל פורטונה. שמחה בת קמיר. מיכאל צ'רלי בן ג'ולייט אסתר.

